

social and pedagogical work, aimed at providing assistance. The social-pedagogical activity on correction of aggressive behavior of children is covered, which includes a diagnostic unit and directly corrective work (business and role games, psychological trainings) with the help of social-perceptual, situational, improvised, social-radical, behavioral, cognitive, expressive, and other methods.

Key words: internally displaced persons, aggression, social and pedagogical activity, social and pedagogical correction of aggressive behavior of children.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.091-057.87-057.36(477.61)

О. Л. Караман, Я. І. Юрків

**ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ MOODLE ПІД ЧАС
ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗІ СТУДЕНТАМИ-
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ У ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» з жовтня 2014 року працює в умовах евакуації (Наказ МОНУ № 1128 від 3 жовтня 2014 р., Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII), що зумовило необхідність розробки гнучкої системи освітнього процесу, зокрема для студентів, які не мають можливості систематично брати участь у процесі навчання (зокрема, учасники антитерористичної операції).

В університеті станом на 2017–2018 навчальний рік здобувають вищу освіту 546 студентів-військовослужбовців, яких законом визнано учасниками бойових дій та які захищали і продовжують захищати незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. 148 осіб було зараховано у 2016 році; 352 особи – у 2017 році [1]. Ще 46 осіб перевелось з інших закладів вищої освіти. Це люди, які з 2014 року героїчно відстоюють цілісність нашої країни на крайньому сході, утворюючи міцну фортецю і захищаючи нашу країну від повномасштабного вторгнення агресора.

Найбільш популярні спеціальності та програмами підготовки, на яких навчаються студенти-військовослужбовці є: соціальна робота (соціальна педагогіка, практична психологія); психологія; середня освіта (історія та правознавство); соціологія (соціологія прикордонної та митної справи); міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні

студії; екологія; лісове господарство; агрономія; фізична культура та спорт (спорт); підприємництво, торгівля та біржова діяльність; комп'ютерні науки та інформаційні технології; комп'ютерна інженерія; програмна інженерія.

Під час організації навчального процесу в університеті одночасно використовують два види навчання: аудиторне (денна, заочна форми) та дистанційне. Студенти-військовослужбовці мають можливість брати участь в аудиторному навчанні (стаціонарне навчання, участь у заочних сесіях) і використовувати ресурси сайту дистанційного навчання, комбінувати ці форми навчання в залежності від своїх можливостей.

Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як: О. Андрєєв, Р. Деллінг, Д. Кіган, А. Кларк, Г. Козлакова, І. Козубовська, М. Мур, В. Олійник, Є. Полат, Г. Рамбле, М. Сімонсон, М. Томпсон, А. Хуторський ін. Проблемам створення і використання курсів дистанційного навчання присвячені роботи О. Андрєєва, О. Анісімова, Б. Бочарова, В. Бардакова, М. Воєводіної, В. Гриценко, В. Кухаренка, Н. Нікулічевої, В. Солдаткіна та ін. Не зважаючи на значну увагу дослідників до проблеми впровадження дистанційних курсів у процес навчання вишів, нагальним залишається питання активного використання в освітньому процесі різноманітних дистанційних курсів, зокрема на платформі Moodle.

Мета нашої статті – розкрити особливості використання системи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Під «дистанційним навчанням» розуміють індивідуальний процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Як і в традиційному навчанні, дистанційне має ряд недоліків і переваг. Розглянемо їх більш докладно.

До переваг дистанційного навчання належать:

- свобода і гнучкість – можливість навчатися без відриву від проходження військової служби;
- індивідуальність – самостійний вибір студентами темпу навчання, вибору розділів, які варто було б повторити або вилучити;
- створення власного графіка навчання студентами у звичній для них обстановці й у зручний час [3].

Серед недоліків дистанційного навчання виокремлюють:

- відсутність прямого очного спілкування між студентами та викладачем. Подання матеріалу позбавляється емоційного забарвлення, важко створити творчу атмосферу в групі студентів;

- необхідність наявності відповідного технічного та програмного забезпечення, можливість постійного доступу до мережі інтернет. При цьому, користувач повинен бути забезпеченим персональним комп'ютером.

До тимчасових труднощів у впровадженні системи дистанційної освіти можна віднести: 1) недостатні навички роботи з комп'ютером тих, хто навчає і тих, хто навчається, відсутність досвіду в системі дистанційного навчання; 2) невелика кількість методичних матеріалів з підготовки та проведення дистанційного навчання; 3) недостатній розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури в Україні [3].

Для організації та технічного забезпечення дистанційного навчання зі студентами-військовослужбовцями наш університет використовує зручну та надійну систему – відкриту освітню платформу Moodle.

Абревіатура Moodle пов'язана з виразом: Modular Object-Oriented Dynamik Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке дозволяє будь-кому дистанційно, за допомогою Інтернету, оволодіти навчальним матеріалом та самому створювати дистанційні курси і проводити навчання на відстані.

Низка дослідників (Т. Коваль, С. Сисоєва, Л. Сущенко) відзначають, що система дистанційного навчання Moodle проектувалася на засадах соціального конструктивізму, що включає спільну роботу студентів, активне навчання з метою формування рефлексивних умінь самонавчання та самоконтролю і базується на принципах:

- адаптивності: Moodle містить засоби, які постійно розвиваються без перебудови системи, та методи, які забезпечують індивідуалізацію навчання;
- довгостроковості: навчальна платформа відповідає розробленим стандартам щодо інформаційних навчальних систем і надає можливість вносити зміни до навчальних матеріалів без перепрограмування;
- доступності: дає можливість працювати дистанційно із будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет;
- економності: поширюється безкоштовно [4, с. 356].

Розкриємо більш докладно особливості використання системи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Доступ до ресурсів системи дистанційного навчання університету (do.luguniv.edu.ua – денна форма навчання, do1.luguniv.edu.ua – заочна форма навчання) – персоніфікований. Логін і пароль для входу в систему студенти та викладачі отримують після реєстрації в системі. Кожен студент і викладач має доступ лише до тих електронних навчальних курсів, на які він зареєстрований для участі у навчальному процесі. Учасники навчального процесу персонально несуть відповідальність за конфіденційність зберігання логінів і паролів.

Користувачі інформаційно-освітнього середовища, яке побудоване на основі платформи дистанційного навчання Moodle (розробники курсів, адміністратори, викладачі, студенти, слухачі), можуть користуватися нею на робочих місцях без завантаження та інсталяції додаткового програмного забезпечення. Крім того, збереження та опрацювання даних на сервері платформи дає можливість кожному учаснику автоматично відслідковувати усі зміни у межах системи.

Основою процесу навчання на дистанційній платформі є навчальний курс, під яким у цій системі розуміють сукупність навчальних матеріалів, достатніх для успішного вивчення дисципліни (курсу, спецкурсу), засоби зберігання, доставки навчальних матеріалів і засоби організації, контролю та обліку навчальної діяльності слухачів.

Курс може містити довільну кількість ресурсів: веб-сторінки, електронні книги, каталоги, посилання, файли, презентації тощо. У системі Moodle викладач може використовувати як тематичну, так і календарну структуру курсу. При тематичній структурі курс поділяється на секції за темами, а при календарній – кожен тиждень вивчення курсу являє собою окрему секцію. Така структура зручна при дистанційній організації навчання й надає можливість студентам правильно планувати свою навчальну роботу [5]. Досвід роботи засвідчує, що для навчання студентів-військовослужбовців більш зручно використовувати тематичну структуру курсу, яка, на відміну від календарної, не обмежує доступ до ресурсів курсу за часом. Оскільки ця група студентів, з огляду на специфіку роботи, не завжди має вільний доступ до інтернет-ресурсів та комп'ютерної техніки.

Відповідно до «Тимчасового положення про організацію навчального процесу за поєднаними формами навчання з використанням технологій дистанційного навчання в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка» основними видами навчальної діяльності для дистанційного навчання є:

- лекція;
- настановча лекція;
- самостійне вивчення;
- виконання практичного завдання;
- онлайн консультація;
- офлайн консультація;
- контрольний модульний тест;
- модульне творче контрольне завдання;
- новинний форум;
- консультаційний форум;
- дискусія;
- навчальне відео [6].

Основними ресурсами, що використовуються в Moodle в навчальних курсах є: «Лекція», «Гіперпосилання», «Файл», «Сторінка»,

«Тест», «Форум», «Завдання», «Вікі», «Пояснення», «Глосарій», які дозволяють в повному обсязі репрезентувати навчальні матеріали з будь-якого курсу. Розглянемо особливості застосування деяких з них у навчальних курсах під час дистанційного навчання студентів-військовослужбовців.

Як видно з тимчасового положення, ресурс «Лекція» є одним з провідних в дистанційному навчанні і дозволяє розташовувати контент і/або практичні завдання в цікавій та гнучкій формі. Викладач може використовувати лінійну схему лекції, що складається з ряду навчальних сторінок або створити древовидну схему, що містить різні шляхи або варіанти для студента. У вкладках лекції для збільшення активної взаємодії й контролю розуміння викладачі можуть використовувати різні запитання, такі як «Множинний вибір», «Відповідність чи коротка відповідь», «Есе». У залежності від обраної відповіді і стратегії, розробленої викладачем, студенти можуть перейти на іншу сторінку, повернутися на попередню сторінку або бути спрямованим зовсім іншим шляхом. Лекції можна оцінювати, оцінки автоматично фіксуються в журналі оцінок. Лекції можуть бути використані:

- для самостійного вивчення нової теми;
- для сценаріїв або вправ з моделювання / прийняття рішень;
- для контролю, що відрізняється, з різними наборами запитань залежно від відповідей на перші запитання.

На особливу увагу заслуговують психолого-методичні настанови, які стали органічною складовою курсу, виступають путівником по курсу і сприяють глибшому засвоєнню матеріалу. Такі настанови акцентують увагу студентів, а також спрямовують на застосування розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, абстракції та конкретизації, зокрема: «Прочитайте. Особливу увагу зверніть на приклади, проаналізуйте їх. Запам'ятайте винятки», «Уважно прочитайте. Укладіть алгоритм дій», «Уважно прочитайте. Законспекуйте», «Уважно прочитайте. Випишіть приклади» та ін. Такі настанови вдосконалюють навички групувати слова та поняття, укладати таблиці й заповнювати їх, слідувати алгоритмом дій за правилом [6].

Ще одним важливим елементом навчального курсу є ресурс «Завдання». Цей навчальний елемент дозволяє викладачу додавати комунікативні завдання, перевіряти студентські роботи, оцінювати їх і надавати рецензії.

Студенти можуть відправляти цифровий контент (файли), такі як документи Word, електронні таблиці, зображення, аудіо- або відеофайли.

Під час оцінювання завдання викладач може залишати коментарі, завантажувати файли з виправленими відповідями студентів або аудіовідгук.

Також у навчальних курсах використовують ресурс «Практичне заняття» – це навчальне заняття, під час якого відбувається детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень певної навчальної

дисципліни та формуються вміння і навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання завдань, сформульованих у «Практичному занятті».

Велике значення під час дистанційного навчання є зворотній зв'язок між студентом і викладачем. У процесі роботи, а також з метою спілкування, як викладач, так і студент використовують найсучасніші технології навчання, інструментами яких є: форум, чат та обмін повідомленнями. Вони є надзвичайно важливими під час навчання студентів-військовослужбовців, оскільки дають можливість спілкуватися з викладачем, як в режимі реального часу, так і залишати повідомлення для викладача чи студентів-одногрупників. Представимо ці інструменти більш докладно.

Форум – це мережевий інструмент, за допомогою якого відбуваються усі обговорення, дискусії. Форуми можуть мати різну структуру і призначені для обміну повідомленнями. Повідомлення форумів можуть відображатися у різних форматах та вміщати прикріплені файли. За необхідності викладач може примусово підписати усіх слухачів на форум. Розрізняють три типи форумів: «Звичайне обговорення», «Кожен посилає одну тему» та «Стандартний форум для загальних обговорень».

У «Звичайному обговоренні» студенти можуть прокоментувати визначену тему, але не можуть її створювати. У форумі «Кожен посилає одну тему» студент може створити одну нову тему, яка б могла бути корисною, цікавою для обговорення. У форумі «Стандартний форум для загальних обговорень» студенти можуть створювати нові теми в будь-який час. Цей тип використовується найчастіше.

Інструмент «Чат» дає можливість учасникам курсу проводити обговорення в реальному часі з допомогою Інтернету. Чати використовуються для проведення онлайн консультацій викладачів та студентів. На відміну від форуму, де кожен учасник може відсилати і читати повідомлення в зручний для себе час, усі учасники чату збираються за своїми комп'ютерами одночасно, тому час відповіді на кожне повідомлення вимірюється не годинами і не днями (як у форумі), а хвилинами та секундами.

Зручним інструментом для студентів-військовослужбовців у дистанційному курсі є «Обмін повідомленнями». Цей ресурс дозволяє здійснювати листування між усіма учасниками курсу в межах платформи [7].

Не можна обійти увагою й використання ресурсу «Глосарій» у навчальних курсах. Він дозволяє студентам створювати й підтримувати список визначень, подібний до словника й систематизувати ресурси та інформацію.

Викладач може дати в глосарії перелік понять, які треба розкрити або може запропонувати виписувати поняття та їх визначення, що зустрінуться в лекціях. Така робота значно підвищує увагу студентів до

лекційних матеріалів, привчає до систематизації отриманого матеріалу, вимагає запам'ятовувати поняття тощо. Рекомендуємо обмежувати кількість понять, що можна додати, це, у свою чергу, дозволить усім студентам взяти участь, а викладачеві оцінити роботу [7].

Важливим ресурсом також є «Контроль» – це важливе джерело отримання інформації щодо якості формування особистих знань, доречності й інформаційності зворотного зв'язку, а також ступеня опанування студентом характерних рис самостійної діяльності і здатності до критичної самооцінки. Для оцінювання знань, умінь та навичок, набутих під час вивчення кожного модуля курсу, використовуються індивідуальні завдання, тести та опитування за допомогою контрольних запитань. Платформа Moodle дозволяє створювати тестові завдання 10 різних типів. Кожний модуль може містити вхідний тест для перевірки первинного рівня знань, самоконтролю, контрольні запитання та вихідний контрольний тест. Результати оцінювання навчальних досягнень кожного студента автоматично заносяться до електронного журналу після тестування.

Питання – загальний засіб допомогти студенту закріпити зміст або оцінити розуміння змісту. Крім цього, питання забезпечують і активізують спілкування студента-військовослужбовця із змістом як інформацією. Характеристики питання включають 15 відповідностей відповідно до змісту і мети. Питання мають бути побудовані у такий спосіб, щоб увага зосереджувалася на розв'язанні проблем, а не на самих проблемах [9].

Отже, розглядаючи особливості використання системи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», можна зробити висновок, що саме система Moodle надає викладачу інструментарій для представлення навчально-методичних матеріалів курсу, проведення теоретичних і практичних занять, організації як індивідуальної, так і групової навчальної діяльності студентів-військовослужбовців.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є організація дистанційного навчання як засобу підвищення професійної кваліфікації військовослужбовців, яких законом визнано учасниками бойових дій та які захищали і продовжують захищати незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

Список використаної літератури

1. Звіт ректора Савченка Сергія Вікторовича на спільному засіданні вченої ради та конференції трудового колективу Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за період з січня 2017 року по січень 2018 року : інформаційні матеріали / С. В. Савченко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. – 161 с.

- 2. Про** затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. **3. Достоинства** и недостатки дистанционного обучения через Интернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itesp.ru>. **4. Підготовка** викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посібник / Т. І. Коваль, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с. **5. Смирнова-Трибульська Є. М.** Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE: Навч.-метод. посібник / Є. М. Смирнова-Трибульська. – Херсон: Айлант, 2007. – 492 с. **6. Тимчасове** положення про організацію навчального процесу в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://do.luguniv.edu.ua/mod/folder/view.php?id=98171> **7. Починкова М. М.** Особливості застосування платформи Moodle 2.8. у дистанційних курсах філологічного спрямування / М. М. Починкова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2016. – № 1(298) лютий. – Ч. 1. – С. 237–243. **8. Басараба Н.** Платформа дистанційного навчання moodle та її використання в організації навчального процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/HP/Downloads/Npd_2013_2_17.pdf. **9. Леснікова Ю. В.** Технологія розробки модулю дистанційного курсу на платформі дистанційного навчання Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://adc.ippro.com.ua/moodle/pluginfile.php/6810/block_html/content/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D

Караман О. Л., Юрків Я. І. Використання платформи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

У статті надається поняття дистанційного навчання, розкриваються переваги, недоліки й тимчасові труднощі у впровадженні системи дистанційної освіти. Розглянуто особливості застосування платформи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями. Визначено основні ресурси, що використовуються в Moodle та докладно розглянуто особливості застосування їх під час дистанційного навчання, серед яких «Лекція», «Форум», «Завдання», «Глосарій», «Контроль» у курсах під час дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітній процес, студенти-військовослужбовці, учасники бойових дій, освітня платформа Moodle.

Караман Е. Л., Юрків Я. И. Использование платформы Moodle при организации учебного процесса со студентами-военнослужащими в ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко»

В статье дается понятия дистанционного обучения, раскрываются преимущества, недостатки и временные трудности во внедрении системы дистанционного обучения. Рассмотрены особенности применения платформы Moodle при организации учебного процесса со студентами-военнослужащими. Определены основные ресурсы, которые используются в системе Moodle и подробно рассмотрены особенности применения их при дистанционном обучении, среди которых «Лекция», «Форум», «Задания», «Глоссарий», «Контроль» в курсах при дистанционном обучении.

Ключевые слова: дистанционное обучение, учебный процесс, студенты-военнослужащие, участники боевых действий, образовательная платформа Moodle.

Karaman O., Yurkiv Ya. Using Moodle Platform in Organizing Educational Process with Student-Servicemen in Lugansk Taras Shevchenko National University

The article gives the concept of distance learning, reveals the advantages, disadvantages and temporary difficulties in the implementation of the system of distance education. The peculiarities of the application of the Moodle platform during the organization of educational process with students-servicemen are considered. The basic resources used in Moodle are determined and the peculiarities of their application during distance learning are considered, among them "Lecture", "Forum", "Task", "Glossary", "Control" in courses during distance learning.

Key words: distance education, educational process, military students, combatants, educational platform Moodle.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 364.6

Н. В. Маркова

**СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ
ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ**

У зв'язку з подіями на сході України актуальності набирають проблеми соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та відновлення їх соціалізації у мирному житті.